

11. Sokolovskyi Z. Yak vyhliadala druha ratusha? / Zenovii Sokolovskyi // Stanyslavivski ratushi : zb. st. / uporiad. I. Bondarev. – Ivano-Frankivsk : Lileia-NV, 2011. – S. 61–67. – (Seriiia "Moie misto"; № 33).
12. Stepovyk D. Ukrainska hrafika XVI – XVIII stolit: Evoliutsiia obraznoi systemy / Dmytro Stepovyk. – K. : Naukova dumka, 1982. – 331 s..
13. Fedoruk O. Dzherela kulturnykh vzaiemyn: Ukraina v tvorchosti polskykh khudozhnykiv druhoi polovyny XIX – pochatku XX st. / Oleksandr Fedoruk. – K. : Mystetstvo, 1976. – 128 s.
14. Estreicher K. Bibliografia Polska. XIX stólecia / Karol Estreicher. – Kraków, 1874. – T. 2 : G – L. – 634 s.
15. Schnür-Peplowski S. Cudzoziemcy w Galicyi (1787–1841) / Stanisław Schnür-Peplowski. – Kraków : Spólka Wydawnicza Polska, 1902. – 263 s.

УДК 745/747:7.072.2(477)"193"Миш

Студенець Наталія Василівна,
кандидат мистецтвознавства, докторант
Інституту мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України
e-mail: studenez@ukr.net

З ІСТОРІЇ КИЇВСЬКОЇ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ШКОЛИ: ТЕТЯНА МИШКІВСЬКА

У статті розглянуто наукову діяльність мистецтвознавця Тетяни Мишківської у сфері декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва. Особливу увагу зосереджено на вивченні Т. Мишківською хатнього настінного розпису, проблемах його наукової фіксації. За архівними джерелами проаналізовано маловідомі розвідки дослідниці з писанкарства і килимарства.

Ключові слова: Т. Мишківська, народне мистецтво, дослідження, хатній розпис, писанка, килим, живопис, портрет.

Студенець Наталія Васильевна, кандидат искусствоведения, докторант
Института искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М. Ф. Рильского
НАН Украины

Из истории киевской искусствоведческой школы: Татьяна Мышковская

В статье рассматривается научная деятельность искусствоведа Татьяны Мышковской в сфере декоративно-прикладного и изобразительного искусства. Особое внимание сосредоточено на изучении Т. Мышковской настенной росписи жилища, проблемах ее научной фиксации. На основе архивных источников проанализированы малоизвестные разработки исследователя по "писанкарству" и ковроткачеству.

Ключевые слова: Т. Мышковская, народное искусство, исследования, роспись жилища, "писанка", ковер, живопись, портрет

Studenets Natalia, candidate of study of art, Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Etnology

From History of Kiev School of Art Criticism: On Tetiana Myshkivska

The article describes the research activities by the fine art expert Tetiana Myshkivska in the area of decorative and applied and fine arts. The particular attention is focused on the study by Tetiana Myshkivska of the home wall paintings, and problems of

their science based fixing. Based on archival sources, the article analyzes the obscure works of the researcher in relation to Easter egg art and carpet weaving.

Key words: *Tetiana Myshkivska, folk art, research, home painting, Easter egg, carpet, painting, portrait*

У становленні вітчизняного мистецтвознавства як науки поряд з діяльністю провідних учених, які сформували школи та напрями, вагоме значення мали дослідження їхніх вихованців. Мистецтвознавець Тетяна Мишківська (1898–1936; у джерелах 1930-х років Мішківська), творчий потенціал якої внаслідок тогочасних суспільно-політичних реалій та ідеологічних чинників не було в повній мірі розкрито, належить до покоління молодих науковців 1920–1930-х років.

Розвідки, що висвітлювали б життєпис, професійну діяльність Т. Мишківської, як і багатьох її сучасників – науковців київської мистецтвознавчої школи, на сьогодні фактично відсутні. Лише у працях Бориса Бутника-Сіверського [2, 131], Михайла Селівачова [24, 139], Ірини Ходак [21, 95–96] згадано окремі студії дослідниці, пов'язані з орнаментикою та настінним розписом.

Джерелознавчою базою пропонованої статті стали неопубліковані матеріали з Архівних наукових фондів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАНУ, Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського НАНУ, а також Наукового архіву Національного художнього музею України.

Мета цієї публікації – увести до наукового обігу біографічні відомості та не опубліковані донині напрацювання дослідниці у сфері декоративно-ужиткового й образотворчого мистецтва, проаналізувати формування кола її наукових інтересів, розглянути студії Тетяни Мишківської з хатнього настінного розпису, особливості її збирацької методики.

Тетяна Андріївна Мишківська народилася в січні 1898 року в місті Кременці на Волині у родині службовців. Навчалася на курсах іноземних мов у Києві, учительувала в трудшколах [13].

Її становлення як науковця припадає на яскравий період 1920-х років. Шлях у професію був традиційним для того часу. У 1922 році вона стала слухачкою етнографічного відділу Київського археологічного інституту, де викладали Федір Шміт ("Вступ до мистецтвознавства"), Василь Данилевич ("Археологія України"), Олексій Новицький ("Історія українського мистецтва"), Данило Щербаківський ("Українське народне мистецтво"), Микола Біляшівський ("Музеєзнавство"). Після закриття вузу (1924) проходила стажування у Всеукраїнському історичному музеї ім. Т. Шевченка (далі – ВІМТШ) (1924–1926), навчалась на історичному відділенні в Київському інституті народної освіти (до 1927 р.) [13].

Як і більшість її колег, досвіду наукової роботи набувала на семінарі українського народного мистецтва при ВІМТШ під керівництвом Д. Щербаківського. У 1920-х роках теоретичний і практичний музейні семінари були однією з важливих форм фахової підготовки молоді з етнографії та мистецтвознавства. Т. Мишківська готувала тут перші свої розвідки, вивчала музейні колекції, брала участь у польових дослідженнях. Одна з перших її доповідей, зачитаних на семінарі – "Садиба "Покорщина" у містечку Козельці" [17]. У ній висвітлено історію створення садиби, охарактеризовано архітектурні форми, декоративне облашту-

вання інтер'єру маєтку за документальними джерелами, описами дослідників, вміщено відомості про руйнівний стан пам'ятки на час огляду влітку 1926 року.

Саме у цей період Т. Мишківська зацікавилася темою хатнього настінного розпису. Разом з іншими учасниками семінару Д. Щербаківського збирала зразки хатнього настінного розпису в с. Соснівка на Чигиринщині (нині – Олександрівського р-ну Кіровоградської обл.), виконала акварельні замальовки типових для цієї місцевості рослинних мотивів стінопису, стрічкових, килимових композицій, житлових і господарчих споруд тощо. Зразки увійшли до колективного альбому таблиць – копій хатнього малювання одного села, значно доповнили колекцію розпису в етнографічному відділі музею [4].

1926 року Т. Мишківська фіксувала настінний розпис селянських хат на Канівщині – у селах Миронівка та Маслівка (нині – села Миронівського р-ну Київської обл.). У 1927 році дослідниця збрала близько сорока зразків хатнього малювання в містечку Козині Білоцерківської округи (нині – селище міського типу Обухівського р-ну Київської обл.) [5].

В основу збирання зразків хатнього стінопису дослідниками було покладено методику Д. Щербаківського, який уважав за необхідне авторське відтворення малювання на ґрунтованому відповідно до поверхні стіни папері. Наталя Коцюбинська, яка охарактеризувала цю методику, зазначає, що дотриматися поставлених вимог виявилось найважчим, лише один зразок розпису в с. Клембівка (нині – Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл.) було виконано згідно настанов Данила Михайловича [6]. Однак довго його зберігати було неможливо – глиняний ґрунт лущився разом із зображенням. Учений наголошував також на необхідності висвітлювати історію хатнього стінопису, аналізувати, які зміни з ним відбулися, вивчати мотиви розпису, особливості їх розташування на поверхнях будівлі [6].

Колекція, зібрана Т. Мишківською, об'єднує зразки авторського малювання таких майстрів, як Леся Біленкова, Гриць Біленко, Оксана Яковенко, Степан Моргун, Ольга Тривога, Соломія Олійник, Софія Малуша. Твори виконано на обгортковому папері стандартного розміру (приблизно 100 см x 70 см). Для відтворення тону стіни, яка не завжди була білою, дослідниця використала сірий папір. У колекції Т. Мишківської є також кальки, виконані майстрами. На аркушах містяться нотатки про розташування стінопису в архітектурі, зазначено автора та місцеву назву. Найбільше зразків виконано Л. Біленковою. Це типові орнаментальні мотиви – "кривоніг", "зірка", "квітка-хрест", "палки", "квітка", "гадючка" тощо. Серед зразків не лише замальовки окремих мотивів і фрагментів композицій, але й декілька мальованих рушників із цього осередку.

У статті "Настінні розписи у містечку Козині на Білоцерківщині" (1930), оснований на матеріалах цих польових досліджень, авторка детально розглядає загальну композицію розписів в архітектурі житла, описує технологію і техніки виконання, приділяє особливу увагу окремим мотивам розпису, таким, як "дерево", "вазон" тощо [11]. Так, дослідниця аналізує композиційні структури і місцеву стилістику зображень "вазона" на основі зібраних одинадцятьох зразків. Суттєвими є її спостереження про побутування в орнаментиці цього осередку зоо- та антропоморфних мотивів, рідкісних для хатнього стінопису. Заслуговує на увагу представлена у статті класифікація малювання "під шпалер". Дослід-

ниця пише також про сюжетні композиції, зображення пейзажів у настінному розпису, що пізніше трансформувалися в авторське станкове малювання.

Надалі Т. Мишківська поверталася до проблем збирання й вивчення хатнього настінного розпису. Попри застосування методики Д. Щербаківського в неї неодноразово вносилися певні зауваження та корективи, зокрема під час обговорення доповідей аспірантів на засіданнях Науково-дослідної кафедри мистецтвознавства. Так, після доповіді Т. Мишківської 1930 року (про розписи в містечку Козині Білоцерківської округи) наголошувалося, що автентичні малюнки майстринь варто супроводжувати світлинами, замальовками загальної композиції в інтер'єрі та екстер'єрі житла [22]. Важливо фіксувати відмінності між оригінальним розписом на папері та на поверхні стіни. У Козині небагато розписаних хат, місцева традиція започаткована нещодавно, тому необхідно дослідити її витoki, зокрема поширення техніки трафарету.

У розвідці "Огляд літератури про розпис селянських хат" (1931) Т. Мишківська аналізує видання кінця 1920-х років – Костя Кржемінського, Єлизавети Левитської, Марії Щепотьєвої, визначає їхні позитивні риси. Авторка зауважує, однак, що в зазначених працях не охарактеризовано методику збирання зразків розпису, якій Д. Щербаківський надавав важливого значення. Т. Мишківська піддала сумніву необхідність виконання зразків майстринями, які можуть, що цілком природно для творчого процесу, вносити зміни в зображення [12, 317]. Зразок-копію має виконувати, на її думку, дослідник, "подавати з такою точністю, якої вимагає наукове дослідження", відтворюючи ґрунт і використовуючи оригінальні фарби.

Продовжуючи навчання на музейних семінарах, 1926 року Тетяна Мишківська вступила до гуртка "Студії" при Кабінеті українського мистецтва [9], а 1927 року стала аспіранткою Науково-дослідної кафедри мистецтвознавства. Цього самого року вона підготувала розлогу доповідь "Характерні риси в українському будівництві, що відокремлюють його від будівництва інших країн...", залучивши до аналізу регіональні пам'ятки церковної архітектури, праці відомих вітчизняних та зарубіжних учених. Частину розвідки дослідниця присвятила характеристиці типових рис української селянської хати [19].

Про зацікавлення хатнім декоруванням свідчить рецензія Т. Мишківської на статтю Лілі Вейзер (німецькою мовою), у якій розглянуто звичаї та вірування, пов'язані із селянською оселею, особливо з піччю, здійснено аналіз хатніх прикрас як захисних символів [16].

Розвідки дослідниці з народного декоративного мистецтва за матеріалами колекцій ВІМТШ датовано переважно початком 1930-х років: "Українська писанка та стан її вивчення", "Мотив безконечника в українській писанці", "Полтавські килими", низка рецензій тощо.

Стаття "Українська писанка та стан її вивчення" (1930) містить детальний огляд вітчизняних досліджень, присвячених писанкарству, – Сергія Кульжинського, Миколи Сумцова, Мирона Кордуби, Костянтина Широцького, Вадима Щербаківського, Ірини Гургули та інших учених [18]. Особливу увагу авторка приділила аналізу запропонованої у працях класифікації писанок та їхніх мотивів, розглянула джерела, що стосуються регіональних особливостей писанкарства, окреслила коло проблем і перспективи подальших досліджень, зазначила про необхідність поглибленого вивчення писанкової орнаментики, тощо.

У рецензії на працю Вадима Щербаківського "Основні елементи орнаменталії української писанки і їхнє походження" авторка наголосила на важливості здійсненого дослідження орнаментальних мотивів, а, надто, їхньої генези [20].

Мистецтвознавчі аспекти орнаменту знайшли своє подальше опрацювання в невеликій розвідці Т. Мишківської "Мотив безконечника в українській писанці" [10]. Залучивши праці М. Сумцова, С. Кулжинського, К. Широцького, дослідниця розглянула прийоми розташування на поверхні пасхального яйця поширеного мотиву, особливості його стилістичного трактування, символіку та генезу. У контексті теми проаналізовано теорії Левка Чикаленка і Григорія Павлуцького щодо походження меандру.

В одній з перших у вітчизняному мистецтвознавстві статей, присвячених килимарству Полтавщини, Т. Мишківська описала техніки виготовлення килимів, виокремила й детально охарактеризувала типові композиційні схеми, орнамент [14]. Чимало уваги дослідниця приділила аналізу регіональних стилістичних особливостей килимів, а також трактуванню окремих квіткових мотивів. Не залишилися поза її увагою проблеми кольору в народному килимарстві (дослідження "Полтавські килими" було зачитано на семінарі Д. Щербаківського).

Водночас із дослідженнями розпису, писанкарства та килимарства для семінару нового українського мистецтва на Науково-дослідній кафедрі мистецтвознавства вона підготувала розвідки, присвячені архітектурі – "Вишневецький замок" та "Архітект Шедель" [28, 87].

Зверталася Т. Мишківська також до теми портрета, зокрема у листі до Федора Ернста вона писала:

"Вельмишановний Федоре Людвіговичу!

Не відмовте вказати мені літератур, знайомство з якою Ви вважаєте необхідним для праці у Вашому відділі. Також бажано було б для мене розпочати працю над певною темою. Мене взагалі цікавив і цікавить портрет і я маю у себе де-яку літературу що до цього питання. Чи не могли б Ви дати мені якісь конкретні вказівки що до цього? Пробачте за турботи. З пошаною

*Т. Мишківська
12/X. 1928 р." [8].*

На початку 1930-х років зацікавлення темою портрета засвідчують наукові розвідки "Портрети з Вишневецького замку", "Художник А. П. Лосенко та його твори у Всеукраїнському історичному музеї ім. Т. Шевченка" (1931), а також ґрунтовні рецензії на праці, присвячені російському живопису XVIII–XIX ст. [15].

В особовому архіві Ф. Ернста зберігся текст Т. Мишківської "Малярство художників-кріпаків" (1932), де розглянуто феномен митця-кріпака в художньому житті кінця XVIII – XIX ст. [3]. Розвідка складається з невеликого вступу (про особливості підготовки малярів, академічну систему художньої освіти) та низки біографічних нарисів про багатьох відомих і безіменних митців, доля яких пов'язана з Україною.

За архівними джерелами Ф. Ернста відомо, що Т. Мишківська в 1929–1930 роках брала участь у роботі тринадцяти семінарів ВІМТШ [3], зокрема виступала з доповіддю "Колишня садиба Драганів-Галаганів" [23, 89].

На початку 1930-х років, з наступом тоталітарної системи, згоранням українознавчих студій було ліквідовано Науково-дослідну кафедру мистецтвознавства

тва (1930) і Всеукраїнський археологічний комітет (1933). У друкованих виданнях з'явилася низка різких статей з тенденційно негативною оцінкою діяльності багатьох учених та їхніх праць. Так, у публікаціях Е. Холостенка під нищівну критику потрапили провідні фахові видання "Український музей", "Записки археологічного комітету", а також харківський збірник "Мистецтвознавство" [25–27]. Серед багатьох праць "школи Щербаківського" критику зазнали методична розвідка Євгенії Берченко, присвячена настінним розписам [1]; книжка Єлизавети Левитської "Селянський стінний розпис на Поділлі /Зіньківський та Солобковецький р." [7]; рецензія на видання про хатне малювання Тетяни Мишківської [9].

Розпочалися арешти серед української інтелігенції, зокрема, у 1932–1933 роках заарештовано мистецтвознавців Ф. Ернста, С. Таранушенка, Д. Гордєєва, О. Берладіну, Н. Коцюбинську.

Надалі ім'я та відомості про діяльність Тетяни Мишківської в літературних, архівних джерелах не трапляються...

У своєму невеликому науковому доробку Т. Мишківська чимало мистецтвознавчих проблем висвітлила вперше. Хоча більшість її праць залишилися неопублікованими, вони викликають неабиякий інтерес, оскільки містять оригінальні ідеї та відображають наукові засади й методи досліджень київської мистецтвознавчої школи першої третини ХХ ст. Її розвідки з теми хатнього настінного розпису сприятимуть поглибленому вивченню цього своєрідного явища в українській традиційно-побутовій культурі.

Література

1. Берченко Є. Як збирати матеріал до настінних розписів / Є. Берченко // Мистецтвознавство. Збірник 1-й Харківської секції науково-дослідчої кафедри мистецтвознавства. – Харків, 1928. – С. 29–35.
2. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво / Б. Бутник-Сіверський. – К.: Наукова думка, 1966. – 224 с.
3. Ернст Ф. Матеріали педагогічної роботи в галузі історії українського мистецтва. Плани, завдання, звіти, заяви, замітки тощо. 1923–1933 рр. Рукописи. – Архівні наукові фонди рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського Національної академії наук України (далі – АНФРФ ІМФЕ). – Ф. 13–2, од. зб. 13, арк. 16 зв. – 22.
4. Інвентарна книга по обліку експонатів етнографічного відділу за 1913–1925 р., № Е–26367–26312. – Науковий архів Національного художнього музею України (далі – НА НХМУ). – Оп. 1, од. зб. 15, арк. 643–647.
5. Інвентарна книга по обліку експонатів етнографічного відділу за 1927 р., № Е–27430–27470. – НА НХМУ. – Оп. 1, од. зб. 51, спр. 1/209, арк. 63 зв. – 65 зв.
6. Коцюбинська Н. Що вимагав Д. М. Щербаківський від робіт по мистецтвознавству. Доповідь 26.4.1929. – Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). – Ф. 278, спр. 255, арк. 8–9.
7. Левитська Л. Селянський стінний розпис на Поділлі /Зіньківський та Солобковецький р./ Л. А. Левитська. – К.: Київський краєвий с.-г. музей, 1928. – 29 с., 6 табл.
8. Листи до Ф. Ернста різних осіб. 1913–1933 рр. Рукописи. – АНФРФ ІМФЕ – Ф. 13–3, од. зб. 50, арк. 56–56 зв.
9. Матеріали гуртка "Студії". Особисті справи членів гуртка "Студії" – заяви, біографічні відомості. 1926 р. Рукописи. – АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 43–8, од. зб. 311, арк. 12.
10. [Мишківська] Мішківська Т. Мотив безконечника в українській писанці. Рукопис. Б. д. – АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 1–4, од. зб. 254, арк. 1–8.
11. [Мишківська] Мішківська Т. Настінні розписи у містечку Козині на Білоцерківщині / Тетяна Мішківська // Хроніка археології та мистецтва. – К., 1930. – Ч. 1. – С. 41–47.

12. [Мишківська] Мішківська Т. Огляд літератури про розпис селянських хат / Тетяна Мішківська // Записки Всеукраїнського археологічного комітету ВУАН. – К., 1930. – Т. 1. – С. 313–317.
13. [Мишківська] Мішківська Т. А. Особиста карточка аспіранта. – Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). – Ф. 166, оп. 12, спр. 5033, арк. 4–7.
14. [Мишківська] Мішківська Т. Полтавські килими. Рукопис. Б. д. – АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 1–4, од. зб. 255, арк. 1–24.
15. [Мишківська] Мішківська Т. Рецензія на роботи Лебедева А. В. "Русская живопись в XVIII в." – Ленинград, 1928, "Русская живопись первой половины XIX века." – Ленинград, 1929. Машинопис. Б. р. – АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 1–4, од. зб. 252, арк. 1–4.
16. [Мишківська] Мішківська Т. Рецензія на статтю д-ра Lily Weisera "Das Bauernhaus im Volksglauben". 1926. Рукопис. – АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 1–4, од. зб. 251, арк. 1–2.
17. [Мишківська] Мішківська Т. Садиба "Покорщина" у містечку Козельці (20–30 р. ХХ ст.) . – ІР НБУВ. – № X17758–17759, арк. 1–26.
18. [Мишківська] Мішківська Т. Українська писанка та стан її вивчення. Рукопис. [1930 р.] . – АНФРФ ІМФЕ. – Ф. 1–4, од. зб. 253, арк. 1–25.
19. [Мишківська] Мішківська Т. Характерні риси в українському будівництві, що відокремлюють його від будівництва інших країн. Б. д. – ІР НБУВ. – Ф. 279, спр. 1261, арк. 1–51.
20. [Мишківська] Мішківська Т. [рец.] Щербаківський В. Основні елементи орнаментативної української писанки і їхнє походження / Тетяна Мішківська // Записки Всеукраїнського археологічного комітету. – К., 1930. – Т. 1. – С. 334–336.
21. Найден О., Ходак І. Квітка на комині. Настінні розписи Уманщини першої половини ХХ століття. Історія, семантика, образи / О. Найден, І. Ходак. – К. : Видавничий дім "Стилос", 2013. – 304 с. : 80 с. кольор. іл.
22. Новицький О. П. Запис обговорення доповідей аспірантів. – ІР НБУВ. – Ф. 279, спр. 903, арк. 1.
23. Прилюдні засідання Всеукраїнського історичного музею ім. Шевченка у Києві // Хроніка археології та мистецтва. – К., 1930. – Ч. 2. – С. 89.
24. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / М. Селівачов. – К. : Редакція вісника "Ант", 2005. – 400 с. : іл.
25. Холостенко Е. Последний букет из оранжереи идеализма / Е. Холостенко // Книга и революция. – 1930. – № 23–24. – С. 53.
26. Холостенко Е. "Музейные" искусствоведы Украины / Е. Холостенко // Печать и революция. – 1930. – № 4. – С. 80–86.
27. Холостенко Е., Толкачев З., Томах С., Овчинников В. О петлюровско-кулацкой вылазке на фронте искусствознания и археологии / Е. Холостенко, З. Толкачев, С. Томах, В. Овчинников // Книга и пролетарская революция. – 1933. – № 4–5. – С. 28–34.
28. Щепотьєва М. Науково-дослідча катедра мистецтвознавства в Києві в 1928–29 акад. р. / М. Щепотьєва // Хроніка археології та мистецтва. – К., 1930. – Ч. 2. – С. 86–88.

References

1. Berchenko Ye. Yak zbyraty material do nastinnykh rozpysiv / Ye. Berchenko // Mystetstvoznavstvo. Zbirnyk 1-y Kharkivskoi sektsii naukovo-doslidchoi katedry mystetstvoznavstva. – Kharkiv, 1928. – S. 29–35.
2. Butnyk-Siverskyi B. Ukrainske radianske narodne mystetstvo / B. Butnyk-Siverskyi. – К. : Naukova dumka, 1966. – 224 s.
3. Ernst F. Materialy pedahohichnoi roboty v haluzi istorii ukrainskoho mystetstva. Plany, zavdannia, zvity, zaiavy, zamitky toshcho. 1923–1933 rr. Rukopysy. – Arkhivni naukovi fondy rukopysiv i fonozapysiv Instytutu mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M.T. Rylskoho Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy (dali – ANFRF IMFE). – F. 13–2, od. zb. 13, ark. 16 zv. – 22.
4. Inventarna knyha po obliku eksponativ etnografichnoho viddilu za 1913–1925 r., # E–26367–26312. – Naukovyi arkhiv Natsionalnoho khudozhnoho muzeiu Ukrainy (dali – NA NKHMU). – Op. 1, od. zb. 15, ark. 643–647.
5. Inventarna knyha po obliku eksponativ etnografichnoho viddilu za 1927 r., # E–27430–27470. – NA NKHMU. – Op. 1, od. zb. 51, spr. 1/209, ark. 63 zv. – 65 zv.

6. Kotsiubynska N. Shcho vymahav D. M. Shcherbakivskiyi vid robit po mystetstvoznavstvu. Dopovid 26.4.1929. – Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho (dali – IR NBUV). – F. 278, spr. 255, ark. 8–9.
7. Levytska L. Selianskyi stinnyi rozpys na Podilli /Zinkivskiyi ta Solobkovetskiy r./ L. A. Levytska. – K. : Kyivskiy kraievyyi s.-h. muzei, 1928. – 29 s., 6 tabl.
8. Lysty do F. Ernsta riznykh osib. 1913–1933 rr. Rukopysy. – ANFRF IMFE – F. 13–3, od. zb. 50, ark. 56–56 zv.
9. Materialy hurtka "Studii". Osobysti spravy chleniv hurtka "Studii" – zaiavy, biohrafichni vidomosti. 1926 r. Rukopysy. – ANFRF IMFE. – F. 43–8, od. zb. 311, ark. 12.
10. [Myshkivska] Mishkivska T. Motiv bezkonechnyka v ukrainskii pysantsi. Rukopys. B. d. – ANFRF IMFE. – F. 1–4, od. zb. 254, ark. 1–8.
11. [Myshkivska] Mishkivska T. Nastinni rozpysy u mistechku Kozyni na Bilotserkivshchyni / Tetiana Mishkivska // Khronika arkheolohii ta mystetstva. – K., 1930. – Ch. 1. – S. 41–47.
12. [Myshkivska] Mishkivska T. Ohliad literatury pro rozpys selianskykh khat / Tetiana Mishkivska // Zapysky Vseukrainskoho arkheolohichnoho komitetu VUAN. – K., 1930. – T. 1. – S. 313–317.
13. [Myshkivska] Mishkivska T. A. Osobysta kartochka aspiranta. – Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (dali – TsDAVO). – F. 166, op. 12, spr. 5033, ark. 4–7.
14. [Myshkivska] Mishkivska T. Poltavski kylymy. Rukopys. B. d. – ANFRF IMFE. – F. 1–4, od. zb. 255, ark. 1–24.
15. [Myshkivska] Mishkivska T. Retsenziia na roboty Lebedieva A. V. "Russkaia zhyvopys v XVIII v." – Lenynhrad, 1928, "Russkaia zhyvopys pervoi polovyny XIX veka." – Lenynhrad, 1929. Mashynopys. B. r. – ANFRF IMFE. – F. 1–4, od. zb. 252, ark. 1–4.
16. [Myshkivska] Mishkivska T. Retsenziia na statti d-ra Lily Weisera "Das Bauernhaus im Volksglauben". 1926. Rukopys. – ANFRF IMFE. – F. 1–4, od. zb. 251, ark. 1–2.
17. [Myshkivska] Mishkivska T. Sadyba "Pokorshchyna" u mistechku Kozeltsi (20–30 r. XX st.). – IR NBUV. – № X17758–17759, ark. 1–26.
18. [Myshkivska] Mishkivska T. Ukrainska pysanka ta stan yii vyvchennia. Rukopys. [1930 r.] . – ANFRF IMFE. – F. 1–4, od. zb. 253, ark. 1–25.
19. [Myshkivska] Mishkivska T. Kharakterni rysy v ukrainskomu budivnytstvi, shcho vidokremluiut yoho vid budivnytstva inshykh krain. B. d. – IR NBUV. – F. 279, spr. 1261, ark. 1–51.
20. [Myshkivska] Mishkivska T. [rets.] Shcherbakivskiyi V. Osnovni elementy ornamentatsii ukrainskoi pysanky i yikhnie pokhodzhennia / Tetiana Mishkivska // Zapysky Vseukrainskoho arkheolohichnoho komitetu. – K., 1930. – T. 1. – S. 334–336.
21. Naiden O., Khodak I. Kvitka na komyni. Nastinni rozpysy Umanshchyny pershoi polovyny XX stolittia. Istoriiia, semantyka, obrazy / O. Naiden, I. Khodak. – K. : Vydavnychy dim "Stylos", 2013. – 304 s. : 80 s. kolor. il.
22. Novytskyi O. P. Zapys obhovorennia dopovidei aspirantiv. – IR NBUV. – F. 279, spr. 903, ark. 1.
23. Pryliudni zasidannia Vseukrainskoho istorychnoho muzeiu im. Shevchenka u Kyievi // Khronika arkheolohii ta mystetstva. – K., 1930. – Ch. 2. – S. 89.
24. Selivachov M. Leksykon ukrainskoi ornamentyky (ikonohrafiia, nominatsiia, stylistyka, typolohiia) / M. Selivachov. – K. : Redaktsiia visnyka "Ant", 2005. – 400 s. : il.
25. Kholostenko E. Poslednii buket iz oranzherei idealizma / E. Kholostenko // Kniga i revoliutsiia. – 1930. – № 23–24. – S. 53.
26. Kholostenko E. "Muzeinye" iskusstvovedy Ukrainy / E. Kholostenko // Pechat' i revoliutsiia. – 1930. – № 4. – S. 80–86.
27. Kholostenko E., Tolkachev Z., Tomakh S., Ovchinnikov V. O petliurovsko-kulatskoi vylazke na fronte iskusstvoznaniia i arkheologii / E. Kholostenko, Z. Tolkachev, S. Tomakh, V. Ovchinnikov // Kniga i proletarskaia revoliutsiia. – 1933. – № 4–5. – S. 28–34.
28. Shchepotieva M. Naukovo-doslidcha katedra mystetstvoznavstva v Kyievi v 1928–29 akad. r. / M. Shchepotieva // Khronika arkheolohii ta mystetstva. – K., 1930. – Ch. 2. – S. 86–88.